

2000-2004 Yıllarında İstanbul Göztepe Eğitim ve Araştırma Hastanesindeki Aile Planlaması Yöntemlerinin Değerlendirilmesi

Begüm Yıldızhan*, Recep Yıldızhan**, Ertan Adalı**, Sadık Şahin*, Oktay Ataman***, Necdet Süer**

Özet:

Amaç: Aile Planlaması (AP) için başvuran kadınların seçtikleri gebelikten korunma yöntemlerini değerlendirmeyi amaçladık.

Gereç ve Yöntem: 2000-2004 yılları arasında İstanbul Göztepe Eğitim ve Araştırma Hastanesi Aile Planlaması Eğitim ve Uygulama ünitesince verilen aile planlaması bilgileri ve gebelikten korunma yöntemleri değerlendirildi.

Bulgular: AP yöntemi için başvuran 31074 kadının 4988 (%16.05)'i lohusa idi. 5061 (%21.79) kadına Rahim İçi Araç (RIA) uygulandı. 3279 (%10.55) RIA çıkartıldı. İstemli kürtaj, mini laparotomi ile tubal ligasyon, kontraseptif depo enjeksiyonlar sırasıyla 4568 (%14.70), 142 (%0.61), 285 (%1.23) kadına uygulanmıştır. 10250 (%44.12) kadın kontraseptif hap tercih etmiştir. 7482 (%32.22) kadına tıbbi kontrendikasyon veya kişisel tercihlerinden ötürü kondom önerilmiştir. Sadece 7 erkek vazektomiyi kabul etmiştir.

Sonuç: Aile planlamasında tubal ligasyon ve vazektomi konusunda henüz arzulanan oranlara ulaşamamıştır. Aile planlaması ve kontraseptif yöntemler hakkında danışmanlığı kadınlarla birlikte eşlerine de vermeliyiz.

Anahtar kelimeler: Aile planlaması, kontraseptif yöntemler.

1984 yılında Meksika'da yapılan Uluslararası Nüfus Konferansında aile planlaması (AP) çiftlerin az sayıda çocuk yapmaları değil, istedikleri kadar ve istedikleri sıklıkta çocuk sahibi olabilmeleri için gerekli bilgi, eğitim ve araçları alabilmesi ve bunun insan hakları çerçevesinde değerlendirilmesi olarak tanımlanmıştır (1). Gebelikte korunma, bireylerin sosyal ihtiyaçlarını, fiziksel ve akıl sağlıklarını yaşam boyu olumlu olarak etkilemelidir (2). Çiftlerin üreme konusunda bilgilendirilmiş bir şekilde yetki sahibi olabilmeleri, kendilerinin seçebilecekleri etkili, güvenli, ödenebilir ve kabul edilebilir kontraseptif yöntemlerle sağlıklarını tehlikeye sokmadan doğurganlıklarını

düzenlemeleridir (3). AP ünitelerinin temel hedefi çiftleri doğru bilgilendirip arzu ediyorlarsa gebelikten korunma yöntemleri hakkında danışmanlık ve uygulama hizmeti vermektir. Özellikle sık gebeliklerin anne ve bebek sağlığını olumsuz etkilediği anlatılmalıdır. Annenin kronik hastalığı varsa gebelikte nasıl bir seyir göstereceği detaylı olarak anlatılmalıdır. Gerekirse hastalıkla ilgili dal hekimlerinden yardım alınmalıdır. Böylece yüksek riskli gebeliklerin de önüne geçilecektir.

Sosyal devletlerde çiftlerin hedefledikleri çocuk sayısına ve doğum aralıklarına herhangi bir baskı ve yönlendirme yapılmamaktadır. Çiftlerin kendi kararlarını sağlıklı verebilmeleri amacıyla profesyonel danışmanlık hizmetleri ve uygulama olanakları sunulur. Türkiye'de AP hizmetleri Sağlık Bakanlığı ve Üniversite hastanelerinin yanı sıra özel kuruluş ve vakıflarca da sağlanmaktadır (4). Bu modern yöntemler kamu kuruluşlarında genellikle ücretsiz verilmektedir. Bu çalışmayla, AP ünitesine başvuran kadınların tercih ettikleri yöntemleri değerlendirmeyi amaçladık.

Gereç ve Yöntem

2000-2004 yılları arasında İstanbul Göztepe Eğitim ve Araştırma Hastanesi AP Eğitim ve

Bu makale 4.Uluslararası Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması Kongresi, Ankara,2005'te poster olarak sunulmuştur

*Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları ve Doğum AD, İstanbul

**Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları ve Doğum AD, Van

***SB Göztepe Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Aile Planlaması Eğitim ve Uygulama Ünitesi, İstanbul

Yazışma Adresi:Dr.Begüm Yıldızhan

Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Kadın Hastalıkları ve Doğum AD Tophanelioğlu C. Koşuyolu/İstanbul

Tablo 1: Başvuran kadınların başvuru nedenleri ve oranları

Başvuru nedeni	Toplam başvuru sayısı (n:31074)	Eşiyle başvuran sayısı (n:5994)
Hap	10250(%32.99)	355/10250
Kondom	7482(%24.08)	826/7482
RIA uygulama	5061(%16.29)	47/5061
D&C	4568(%14.70)	4568/4568
RIA çıkarma	3279(%10.55)	38/3279
Depo enjeksiyon	285(%0.92)	11/285
Mini laparotomi ile tubal ligasyon	142(%0.45)	142/142
Vazektomi	7(%0.02)	7/7

Tablo 2: Tercih edilen yöntemler ve oranları

Tercih edilen yöntem	Kadın sayısı (n:23227)
Hap	10250(%44.12)
Kondom	7482(32.22)
RIA	5061(%21.79)
Depo enjeksiyon	285(%1.23)
Mini laparotomi ile tubal ligasyon	142(%0.61)
Vazektomi	7(%0.03)

Uygulama Ünitesine ilk kez başvuran 31074 kadına verilen hizmetler geriye dönük değerlendirildi. Kadınların yaş aralığı 17-41 arasındaydı. Kadınlar arasında okuma yazma bilmeyen ve üniversite mezunu yoktu. Ünitimizde tüm başvuranlara aynı zamanda maket ve video görüntüleri ile gebelikten korunma yöntemleri hakkında bilgi verilmiştir. Başvuran kadınlar başvuru nedenlerine yönelik ve tercih ettikleri yöntemlere göre sınıflandırıldı. Elde edilen veriler SPSS® sürüm 11,0 (SPSS Inc. Chicago, IL, USA) istatistik programına aktarılmış ve analizleri yapılmıştır.

Bulgular

Ünitimizde danışmanlık ve korunma yöntemi alan 31074 hastanın 23227'si korunma yöntemi tercihi için gelmiştir (Tablo 1). Geri kalanlar istemli kürtaj (D&C) ve Rahim İçi Araç (RIA) çıkartımı amacıyla başvurmuşlardır. Yöntem alan hastaların %16.05'i hastanemizde doğum yapmış ve lohusa servisinde yatmakta olan annelerdi. Bunların daha çok tercih ettikleri RIA idi (Tablo 2). Tercih edilen yöntemlere baktığımızda ilk sırada hap yer almaktadır. Vazektomi son sırada olup sayısı çok çok düşüktür. Kadınların %5.97'si eşleriyle birlikte gelmişlerdir.

Tartışma

AP ünitelerine başvuran çiftlere modern yöntemler ve uygulamaları hakkında yeterli bilgi verilir ise çiftler de bu yöntemlerden kendileri için en uygun olanını seçip en etkin şekilde kullanacaklardır. Son yıllarda toplumun eğitim düzeyinin artması ve ekonomik olarak zayıflaması nedeniyle özellikle kentli çiftlerden aile planlaması ile ilgili talepler artmıştır.

Bu artışa rağmen çocuk sahibi olmayı istemeyen birçok çift, yetersiz hizmet ya da hizmetten memnun olmama, yöntem seçeneklerinin sınırlı olması, yan etkiler ve sağlık riskleri ile ilgili endişeler gibi nedenlerle etkin kontraseptif yöntemlere ulaşamamaktadır (5).

Danışmanlık hizmeti doğru ve etkin verilirse, doğum yaşı 20-29 yaş arasına, doğum aralıkları da 24 ayın üzerine çekilmek suretiyle, anne ve bebek ölümleri azalacaktır. 1978 Türkiye Doğurganlık Araştırmasında 4 çocuğun üzerinde olan toplam doğurganlık hızı, 2003'te 2,6 olarak tespit edilmiştir. Aynı çalışmada doğumların yarısından fazlasında anne yaşı 20-29 aralığında görülmüştür. 2003 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması'na göre, evli kadınların %42,5'i etkili, %28,5'i geleneksel bir yöntem olmak üzere %71,0'i

herhangi bir yöntem kullanılmaktadır. En fazla kullanılan geleneksel yöntem geri çekmedir (%26,4). En fazla kullanılan etkili yöntem %20,2 ile RIA'dır (6).

Türkiye ortalamalarından farklı olarak ünitemizden en sık talep edilen yöntem hap olmuştur, RIA ikinci sırayı almaktadır. Bizim çalışmamızdan farklı olarak ABD'de 35 yaşın üstündeki çiftlerin tercihi vazektomidir (7). Sağlık kuruluşlarında verilmekte olan AP hizmetlerinden yararlanma sadece ünitelerle sınırlı kalmamalıdır. Kadın Hastalıkları ve Doğum klinikleri ve polikliniklerinde hizmet sunulurken aynı zamanda Üreme Sağlığı Danışmanlığı da verilebilir. AP ünitemize D&C için başvuruların (%14,70) %58,69'u ünitemizden yöntem olarak ayrılmışlardır. Bunların da %31,85'i RIA tercih etmiştir. En önemlisi D&C için gelen çiftlerin %61,84'ü herhangi bir modern yöntem tercih etmeden ünitemizden ayrılmıştır. D&C için şart olan çiftlerin birlikte başvurusu ile verilen danışmanlık hizmeti bu hastaların üçte ikisinde korunma yöntemi almalarını sağlayamamıştır. Hastanemizde 2000-2004 tarihleri arasında AP hizmeti alanların %16,05'i (4988/31074) hastanemiz lohusa servisinde yatan hastalardan oluşmaktadır. Bu hastalara yataklarında danışmanlık verildi.

Bu uygulamalar, anne ve/veya bebeğin hayatını tehdit edebilecek gebelik komplikasyonları ve istenmeyen gebeliklerin tahliyesi gibi sorunları azaltacağı gibi, kliniklerimizin iş yükü azalacak ve insan hayatını korumanın yanı sıra bireyin ve devletin ekonomisine de destek olacaktır. Bununla birlikte sadece ailedeki birey sayısını belirlemekle kalmaz ayrıca sağlıklı anne ve sağlıklı çocuk sayısını da artıracaktır. Ünitemize yöntem tercihi için başvuran kadınların sadece %5,97'si eşleriyle birlikte gelmişlerdir. D&C ve tubal ligasyon için çiftlerin hazır bulunmasının yasal düzenlemeyle oluşturulması gibi aile planlamasının tüm hizmetlerinde erkeğin katkısını sağlamak amacıyla düzenlemelere gidilmelidir. Böylece vazektomi gibi kadından bağımsız korunma yöntemlerinde bire bir tanıtım fırsatı ve uygulamada artış sağlanacaktır.

Evaluation of Family Planning Methods in Istanbul Goztepe Training and Research Hospital at 2000-2004

Abstract:

Aim: *Our aim is to evaluate preferred methods of contraception that women consulting for family planning.*

Material and Methods: *We evaluate the information about family planning and applied contraceptive methods that had been given in Istanbul Goztepe Training and Research Hospital Family Planning Training and Practice Department at 2000-2004.*

Results: *There had been 31074 women consulting for family planning methods and of these; 4988 (16.05%) women were in postpartum period. Intrauterin device (IUD) had been applied to 5061 (21.79%) women. 3279 (10.55%) IUD had been removed. Dilatation and curettage, tubal ligation with mini laparotomy, contraceptive depot injection had been applied to 4568 (14.70%), 142 (0.61%), 285 (1.23%) women, respectively. 10250 (44.12%) women preferred the use of combined oral contraceptives. We recommended the use of condom to 7482 (32.22%) women having medical contraindications or personal preference. Only 7 male partners accepted vasectomy.*

Conclusion: *We don't have desired rates of tubal ligation and vasectomy for family planning yet. We have to give information to women with their male partners for family planning and contraceptive methods.*

Key words: *Family planning, contraceptive methods.*

Kaynaklar

1. Definitions and Indicators in Family Planning Maternal-Child Health and Reproductive Health. World Health Organization. Family and Reproductive Health European Regional Office;1999.
2. Brown S and Eisenberg L, eds., The Best of Intentions: Unintended Pregnancy and the Well-Being of Children and Families, Washington DC: National Academy Press, 1995.
3. Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2003. Ankara; Ekim 2004.
4. Özvarış Ş.B, "Aile Planlaması", Sağlık ve Toplum, Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı Yayını, 8(3-4):49-53.
5. Urman B: Kontraseptif Teknolojide Son Gelişmeler. Aile Planlaması Klinik Uygulama El Kitabı. İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, Nobel Tıp Kitabevi Ltd Şti., İstanbul, 191-194, 1997.
6. TC Sağlık Bakanlığı AÇSAP Genel Müdürlüğü. Türkiye Üreme Sağlığı Hizmetleri Durum Analizi Araştırması 1994. Ankara.
7. Vessey M, Lawless M, Yeates D, Efficacy of different contraceptive methods. Lancet 1982;1: 841-3.